

iz znanih ciklov *Pisma* in *De profundis*). Obe skupini pesmi sta nastali ob podobnih doživetjih, le da jim daje drugačna čustvena obarvanost posebno vrednost. Tako so pesmi v angleški antologiji ubrane v precej enotno meditativnost s panteističnim občutjem, ki ga poudarja že uvod. Vendar je urednik poskrbel, da je vsaj nakazal tudi druge aspekte pesnikove ustvarjalnosti, na primer njegovo povezanost z domačo zemljo in s človekom. V antologijo je uvrstil tudi nekaj imenitnih Gradnikovih interpretacij narave, predmetnega in pojavnega sveta, v katerih prihaja pesnikova osebnost morda še bolj do izraza kot v osebnoizpovednih pesmih. Ker pa imamo pred seboj v celem samo 34 Gradnikovih pesmi, najbrž ne smemo upati, da bomo med njimi našli vse najbolj uspele stvaritve iz pesnikovega opusa, ki obsega z antologijami vred, pa brez bibliofilskih izdaj, kar enajst zbirk.

O samih prevodih bi lahko rekli, da zelo verno posredujejo idejni svet originala, morda le na enem mestu (*De profundis* VII, zadnja kitica) prevajalec ni čisto ujel skrite antiteze. Tu in tam je kakšna besedna zveza zamenjana s podobno ali kakšna beseda dodana, vendar skoraj zmeraj v smislu originala. Pri tem ne smemo pozabiti, da je Gradnik verjetno hud problem za prevajalca: njegovi verzi so zgoščeni in nasičeni s pomenom, vsaka beseda je nosilka ideje. Prevajalci so si razen tega prizadevali ohraniti njegov stil in ritem, in to jim je v dobršni meri uspelo, čeprav so zaradi različne strukture obeh jezikov morali v prevodu kdaj pa kdaj uporabiti drug metrum. Iskati so morali tudi ustrezne rime, vendar jim je šlo to še kar dobro od rok, saj ni videti, da bi zaradi rim morali žrtvovati kakšno stilno ali smiselno prvino. Le včasih se je kakšna Gradnikova metafora zgubila, opazni so tudi premiki k večji splošnosti in abstraktnosti. K točnosti in lepoti prevodov je verjetno pripomoglo to, da sta pri marsikateri pesmi sodelovala po dva prevajalca, eden britanski in drugi slovenskega rodu. Precej pesmi je prevedel Janko Lavrin sam ali pa je vsaj sodeloval pri njihovem prevajanju. Prevode so prispevali še zdaj že pokojni britanski slavist W. K. Matthews, K. Richards, Paul Selver in A. Lenarčič.

Profesor Lavrin in njegovi sodelavci so antologijo skrbno pripravili, tudi tisk in oprema sta lepa. Prav zaradi kvalitet te drobne knjižice pa bi si želeli, da bi bila vsaj malo bolj obsežna.

Vlasta Pacheiner

OPTIMISTIČNA PRIPOVED O CLOVEKU. Škerljevo knjigo *Misleči dvoonožec** je težko uvrstiti v eno od običajnih knjižnih zvrsti: ni niti poljudno delo, ne antropološki učbenik, niti branje za razvedrilo — in vendar lahko služi vsemu hkrati. Kljub raznoliki snovi (ki npr. niha med faktografsko somatologijo in filozofijo) in mnogim že znanim in pogosto opisovanim dejstvom (anatomija človeškega telesa, fiziologija, genetika), je knjiga celovito in originalno delo. Avtorjeva vodilna misel čim popolneje prikazati človeka — kot biološko vrsto *Homo sapiens* in kot misleče, socialno živeče bitje — je izražena že v naslovu in daje pečat celotnemu delu.

Kot znanstvenik in kot pisec se Škerlj rad izogiblje ustaljenim in preizkušnim normam, njegov odnos do obravnavane teme je izrazito subjektiven, kritičen in polemičen. Medtem ko ga snov nekaterih poglavij (*Človeško telo*)

* Dr. Božo Škerlj, *Misleči dvoonožec*. Ilustriral Mario Peruzzi. Knjižnica Priroda in ljudje. Mladinska knjiga, 1963.

pri tem utesnjuje, drugod v polni meri izstopa njegov izrazni temperament (*Dolga pot evolucije, Človek po svetu*). Oborožen z najnovejšimi spoznanji na področju antropoloških ved neusmiljeno razbija večvrednostne komplekse »zvvišenega« bitja. Za marsikoga, ki je dobival osnovne pojme o evoluciji človeka iz del, nastalih v času, ko je imel darwinizem še močne idejne nasprotnike, bo presenečenje zlasti poglavje *Dolga pot evolucije*. Lažno poenostavljena šablona razvojne linije *avstralopitek-pitekanthrop-neandertalec-človek*, ki nam je bila v šoli jasna in dokazana, se pri tem razblini. Hkrati pa prav ta kritični prikaz resničnega poznavanja našega porekla z vsemi dokazanimi dejstvi in pomanjkljivostmi utrdi zaupanje v moč resnične znanosti.

Pri opisovanju človeških ras je Škerlj izrazil, skoraj zagrizen antirasist. Ta njegov odnos brez dvoma izvira še iz časov razglašanja višje rase. Vseskozi pa je čutiti njegov življenjski optimizem in vero v človeka. Vedrina v pripovedovanju in filozofski vložki so prijetna značilnost Škerljevega pisateljskega sloga. Novost v domači tovrstni literaturi je zadnje poglavje, posvečeno praktični antropologiji *Človek si ureja svet*.

Ko primerjamo *Mislečega dvoonožca* s prejšnjimi Škerljevim poljudno-znanstvenimi deli in ugotovimo, da je to njegova najboljša in najpopolnejša knjiga s področja splošne antropologije, moramo obžalovati kruto resnico, da je to *postumna* publikacija velikega znanstvenika. Brez pridržka je moč trditi, da je Škerlj znal pisati poljudne tekste, ne da bi se pri tem spustil z najvišjega strokovnega nivoja. Zaradi neobičajnega načina ureditve (oštevilčeni oddelki poglavij) in specifične metode podajanja ima knjiga nekoliko ameriški videz. Omeniti je še kvalitetne in nazorne ilustracije, spremna beseda Jovana Hadžija pa bi zaslužila dostojnejše mesto v knjigi.

Stane Peterlin

FILM

ZAROTA.* Kako prijetno in ljubeznivo je navsezadnje, če lahko na koncu napišemo: *x* je bil slab in *y* je bil strahoten, vse drugo je še nekam šlo.

Najljubeznivejše, kar lahko rečemo za *Zaroto*, je to, da je bil Lojze Rozman zelo dober in njegov krojač odličan. Ta oholi, brezdušni, plavalasi robot in njegova elegantno krojena obleka, to je vse, kar nam ostane v spominu.

Ostali del filma se razvija pred našimi očmi kot predstava ribjega baleta za debelimi stenami akvarija. Mrzlokrvne globokovodne živali se poganjajo in razburjajo, odpirajo usta, se postavljajo v poze, ki izražajo sovraštvo, ljubezen, strah in nesigurnost, toda njihov ihtiološki živčni ustroj je tako zelo različen od našega, njihovi problemi tako samo izključno cerebralno zaznavni, da osupli gledamo ta spektakel bitij, ki imajo probleme, podobne človeškim, ki pa definitivno niso človeški problemi. Njihova koreografija je zasnovana na principih neke astralne matematike, na principu problema z dvema možnima rešitvama, izmed katerih eno iz političnih razlogov vnaprej izločimo. Kar ostane, je ribja žaloigra s predpisanim srečnim koncem. Zaloigra, ker mora nekaj teh nesrečnih navideznih bitij med predstavo upodobiti žrtve, srečni konec pa je v

* »Zarota«, produkcija Viba film. Ljubljana 1965. Scenarist Primož Kozak, režiser Franci Križaj.